

Egy szegedi katona levele a rarancei harcokból.

— *Aki végig élte az oroszok rettenetes offenzíváját.* —

Deutsch Lajos a galíciai harctérről levelet írt feleségének. Érdekes leveléből a következőket közöljük:

Mostanában bizony nem igen van kedvünk és alkalmunk színházazni, bár itt élünk egy rettenetes színjáték kellős közepében, vagy talán éppen ez veszi el a kedvünket.

Szadagorából írt legutolsó nagy levelemet folytatam e beszámolómmal. Másnap, 9-én reggel 7 órakor tényleg tovább mentünk — két kellemes napot töltve Szadagorán. Csak akkor láttam magát a várost a maga valóságában. Óriási területre szétmállott iszonyu város, de elég érdekes és forgalmas hely. Tipikus galíciai zsidó központ. Persze tele katonával. Szadagorát elhagyva, még mintegy óra hosszáig meneteltünk a köves úton, ami valahogyan csökkentette a nagy sarat. Minél messzebb mentünk, annál jobban és erősebben hallatszott az ágyu hangja. Később már, persze jó távrolól, látni lehetett azokat a bizonyos, hirtelen megjelenő bárányfelhőcskéket is. Az országúton való haladás nem látszott biztosnak, mert az ellenség, hogy a trén és csapatok felvonulását megakadályozza, *állandó tüzértől tartotta az utat.* Kénytelenek voltunk hát arról letérni és hegyoldalakon, csapásokon és dűlőutakon tovább menetelni. Ennek természetesen az volt az óriási hátránya, hogy a sár kimondhatatlan volt. Nehéz küzdelmek árán eljutottunk egy faluba, ahol a sár felülmúlt minden eddigit. A bakancsunk már akkora és olyan nehéz volt, hogy alig tudtuk emelni. Apró, nádfedelel házak összeviessza építve, mindegyik ajtajában szoknyás férfiak és nadrágos asszonyok, meg pendelyes, piszkos kölykök bámultak utánunk, érthetetlenül bámulva, hogy miért káromkodunk. Valahogy, nyakig sárosan és teljesen megizzadva, délután 1—2 órára végre megérkeztünk rendeltetési helyünkre: Raranceba.

Természetesen ez sem különösebb fészek a többinél. A sár itt is kimondhatatlan, a házak itt is úgy és oda vannak építve, ahova akarták. Utca, járda, udvar erre is ismeretlen fogalom. Cívrétek ebben a faluban is megmaradtak. És éppen ezért nehéz volt számlásra találni. Nagynehezen mégis elhelyezkedtünk. A köztözhely egy korcsmahelyiségbe került. A rendtelenség, piszok a szokott. Azonnal munkához láttunk és este felé már megvolt a tisztaság. Az ágyutüzelés és puskaszó természetesen egész közel hallatszott, *mert a mi rajvonalkunk 2 kilométernyire van a falutól.* A sötétség beálltával egy kicsit csend lett és úgy ahogy tudtunk, lefeküdtünk és az egésznapig igazán nagy fáradságtól mélyen elaludtunk.

Reggeli ébresztőnk már a megkezdődő ágyuszó volt, amely mindig erősebb és erősebb lett. Lassankint kezdtek jelentkezni a betegek és sebesültek, de csak szállingózva. Dél előtt az ellenséges ágyuharc megerősödött és mindig fokozódott. Mi ezt egy magasabb helyről néztük. Eleinte csak érdeklődve, később azonban iszonyodva és meghűlt vérrrel bámultuk. Mert amit ez az egy óra nyújtott, az *fortelmesebb és hajmeresztőbb volt a pokolnál.* Mintha Szodoma és

Gomóra végzete ismétlődött volna meg, úgy hullott a srappell és gránát tűz. Abban a pillanatban, amikor a messzeségben megjelent a sűrű kis fehér folt az égen, ugyanakkor vérfagyasztó csattanással, hatalmas fekete füsttölcsér csapódott ki a földből, köveket, fadarabokat, fedezékreszeket hányva ezer felé. És ez a rémes lecsapódás *mérnöki pontossággal, egymás mellett vágta ki félelmetes fekete füstjét,* minden pillanatban megismétlődve. Egyes helyeken egyszerre 4—5 hatalmas tölcsér is vágódik felfelé. Borzalmas látvány. Nekünk, *akik 3—4 kilométernyiről néztük, a veríték gyöngyözött a homlokunkon,* de mit érezhettek azok a szerencsétlenek, akik ott ültek a végítéletnek abban a leirhatatlan forgatagában. Az eredmény 1—2 óra múlva megvolt már. Könyökgig felgyűrűközve dolgoztunk.

Lassankint megcsendesedett a harc, de annál több lett a mi munkánk. Bizony egész éjjel talpon voltunk, teljesítve szomorú, de nemes kötelességünket.

Másnap, 11-én csendesebb nap volt, csak itt-ott hallatszott egy kisebb vagy nagyobb kaliberű ágyu hangja. Az orosz is belefáradt a folytonos, sikertelen támadásba. Mert bár óriási erővel és nekikészülődéssel, meg emberpazarlással veti magát a támadásba, *a legjelentéktelenebb eredményt sem tudja kicsikarni.* Iszonyu veszteségei dacára kénytelen mindig újból kezdeni. Egyik roham után a másikat csinálja, úgy hogy vannak napok, amikor 15—20-szor is megismétli.

Ez és még két nap (12—13) kisebb ágyutüzeléssel és valamennyire csökkent „munkával” telt el. Az idő is szépre vált. Gyönyörű tavaszi verőfény egy kicsit felszáritotta a nagy sarat. El-elszundikáltunk, mert az előbbi napok nagy munkája bizony jól kifárasztott bennünket.

14-én délelőtt már inkább csak a gyengélkedőkkel van sok dolgunk. Megint erősebb ágyutűz, mert a muszka bizonyára újból támadni készül. De csak rajta! Este felé tényleg megjön a hivatalos értesítés, hogy az oroszok támadásra készülnek. Lassankint tényleg erősödő géppuska és gyalogsági tűz fejlődtek ki. Erre azután a mi tüzértőlünk lépett munkába. Öreg harcos vagyok, de amit ezen az estén hallottunk, engem is meglepett. Mintegy másfél órán át *a hét centiméteres ágyutól kezdve a harminc és feles kaliberű ágyúig,*

okádta a pusztulást. Egy pillanatnyi szünet nélkül. Amilyen megdermedve hallgattuk az oroszok fenn leírt tüzelését, *olyan elégtétel volt ennek az estének a harca.* A föld remegett, a levegő hullámozott, az ágyuk dübörgésétől. Ezt még félelmetesebbé tette az éjszaka sötétje. Mert a robbanó srappellek és gránátok, meg az összes visszarepülő világító rakéták! Belzebub konyháját juttatták az eszünkbe. A fejünk úgy zugott-zakatolt a leirhatatlan lármától. *Természetes, hogy az oroszok támadása megint megtört.* A rettenetes tüzelés lassankint elcsendesedett és néhány óra múlva a szép, csillagos ég és a szelid hold olyan barátságosan ragyogott fe-

lettünk, mintha a legbékésebb napokat élénk.

Az éj folyamán még néhány „kuncsaít” zavart, de azért jól aludva ébredtem a mai napra.

Jó, hogy eddig jutottam, mert már a kezem is kezdi felmondani a szolgálatot, de a szemem is oda nyilatkozik, hogy ő bizony inkább aludna, alig bírom őket már biztatással, hogy no, még egy kicsit. Hát még egy kicsibe beleegyeznek. Abba, hogy megírom magamról is a szokott nótát: hála Istennek, teljesen egészséges vagyok.

Szegedről — Szegednek.

— Dr. Lázár György emlékezete. —

Az emlékezésnek színes virágait szedjük össze a mai napon s fonjuk koszoruba és helyezzük el szeretettel Szeged város hű fiának, néhai dr. Lázár György polgármesternek sírhalmára.

Ma egy éve hogy elhalt. Halálát megelőzőleg 17 hónapon keresztül küzdött erős szervezete betegséggel, a szervezet megtört a küzdelemben s bekövetkezett a halál.

Utolsó órájáig nem bocsájtotta ki kezéből a közigazgatás vezetését, mindent akart tudni, látni, s az egész közeletét a városnak ő akarta irányítani.

Halálával kidőlt az élők sorából egy tözsgyökeres erős fajú szegedi magyar, aki a magyarság minden erőnyeivel megvolt áldva, de emellett a jóságos emberi gyöngeségek sem hiányoztak belőle.

Ismeretei, ítélő képessége, mélyen szántó logikus elméje bármely államférfiúnak becsületére vált volna, sokkal nagyobb feladatokat is kiváló módon képes lett volna betölteni, de szülő városa iránti határtalan szeretet miatt semmiféle magasabb pozícióért nem adta fel a város polgármesteri székét.

Ő azon kiváló egyéniségek közé tartozott, akit a város sorsát intéző körök meghívtak a közigazgatás szolgálatába. Így lett ő meghívás folytán tiszti főügyész, helyettes polgármester, az I. kerület országgyűlési képviselője, végül polgármester.

Országgyűlési képviselőisége alatt bizalmas barátságba került a nemzet nagyjával, akik őt kiváló képességei és kedves modora miatt nagyon és őszintén megszerették, innen volt neki azon hite és meggyőződése, hogy Szegednek minden igaz ügyét maga képes eredményesen elintézni a hatalmasoknál. Ezen hitében nagyot csalódott az egyetemek felállításának kérdésében, azonban e sikertelenség a jövőben való hitét és bizalmát nem vette el.

A városi iránti szeretet kifejezésre jutott 10 éves polgármestersége alatt intézett város fejlesztési politikájában. Ezen 10 év alatt Szeged városnak szellemi és anyagi élete nagyobbban fejlődött, mint azt megelőzőleg az ujjaépítéstől kezdve.

Az irodalomnak és művészetnek lelkes barátja volt s nem sajnált semmi lehető áldozatot, hogy azok támogatására legyen. A szobrok létesítése iránti szeretete annyira ment, hogy egyes esetekben gúnyolódásokat is kellett kiállania, de kitűzött céljaitól ez sem tántorította el.

Szerette a város polgárait egyenkint és összevéve, nagy emlékező tehetségével el tudta mondani majdnem minden szegedi családnak származását, családfáját. Nem volt szegény vagy gazdag, ha lehető kérelemmel fordult hozzá, hogy ügyét pártfogásába ne vette volna, s addig járt utána még eredményt nem ért el.

Hány embert segített elő karrierjében, vállalkozásában, segély kérésben, felvételben, alapítvány, ösztöndíj vagy állás elnyerésében stb. azt csak azok tudják, kik közel állottak hozzá és eredményes munkálkodását látták, mert ezekről nem beszélt soha.